

Universitätsbibliothek Paderborn

Ioannis S. R. E. Cardinalis Bona Opera Omnia

Tribus Tomis comprehensa

De Divina Psalmodia, Ejusque Causis, Mysteriis, Et Disciplinis, deque variis Ritibus omnium Ecclesiarum in psallendis Divinis Officiis, Tractatus, Historicvs, Symbolicvs, Asceticvs. Sive Psallentis Ecclesiae Harmonia - Opus novum, & curiosum, ac multiplici eruditione illustratum ... Operum ...

Bona, Giovanni

Parisiis, 1678

§. XI. De Psalmis. Psalmorum encomia ex Patribus. Psalterium compendium est omnium scientiarum. Divisio Psalterii. Psalmius quid sit. Vusus Psalmorum laudabilis, antiquissimus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9929

O signa ! ô monstra ! ô sana ludibria mentis !
 O vigilans somnus ! ô sine nocte dies !
 O rutilans nox ! ô sapiens dementia ! flamma
 Ardorem extinguens ! os sine voce loquax !
 O casta ebrietas ! clamosa silentia cordis !
 O ubi sum ? quid ago ? quò furibunda feror ?
 Desipio, tu cogis Amor. Sed nunquid inermis
 Semper ero ? & mortem semper inulta feram ?
 Arma, arma huc ferte, huc fidi properate sodales,
 Ferte enses, gladios, spicula, tela, faces.
 Quid moror ? & cesso jaculum torquere, vel hastam,
 Et non incerta figere tela manu ?
 Sed jam victus Amor proprio comburitur igni,
 Et patitur telis vulnera facta suis.
 Dicite io paan, io plaudite : victor Amoris
 Est Amor, en victas porrigit ille manus.
 Ponite vos socii tumultum, tum cadite saxo
 Hac duo perspicuis carmina scripta notis.
 Hac tenet urna duos alterna cæde peremptos :
 Victus uterque fuit, victor uterque fuit.

§. XI.

DE PSALMIS.

*Psalorum encomia ex Patribus. Psalterium compendium est
 omnium scientiarum. Divisio Psalterii. Psalmus quid sit.
 Usus Psalmorum laudabilis, & antiquissimus.*

I. Ingens argumentum, & non unius operis esset,
 quicquid de Psalmis ab orthodoxis viris præclare
 dictum, & sapienter excogitatum est in unum collige-
 re: superat enim argumenti fœcunditas, vel diligen-
 tissimi scriptoris sedulitatem, ut ex multis pauca se-
 cernere res ardua sit, cuncta verò in pauca congerere
 pompam potius ingenii præ se ferre, quam solidam

legentium utilitatem videatur. Satis igitur erit in tanta rerum copia præcipua quædam non meis, sed sanctorum Patrum verbis carptim adnotasse, quæ Psalmorum præstantiam, vim, & excellentiam sinceris mentibus ostendant. Nulla pars est sacrarum Scripturarum, in qua ornanda, & interpretanda plura sudarint veterum, tum recentiorum ingenia, ut ad eorum labores curiosi lectoris studium omnino remittere debeam circa varias difficultates, quæ de Psalmorum auctore, materia, nomine, divisione, titulis, ordine, & argumento in ipso tractationis limine disputanda forent. His igitur consultò prætermittis excitandus lectoris animus est ad amorem Psalmodiæ ignitis Sanctorum eloquiis, & exhortationibus. Extat in primis admirabilis viri (a) Ephræm Syri præclarum encomium in Psalmos. Cum Deo, inquit, multis, cum hominibus paucis loquere. Psalmus in ore tuo sit assidue. Quoniam Deus cum nominatur dæmones fugat, & psaltem sanctificat. Psalmus tranquillitas est animæ, designator pacis. Psalmus amicitiae conciliator, dissidentium unio, inimicantium inter se fœdus, ac pacificatio. Psalmus Angelorum ad subveniendum inductio, præsidium timoris nocturni, requies à laboribus diurnis, infantium tutela, ornamentum senibus, majorum natu consolatio, mulieribus aptissimum ornamentum. Hic solitudines inhabitat, conciones temperat, rudibus est instructio, proficientibus incrementum, perfectorum firmamentum, & vox Ecclesiæ. Hic festa collustrat, hic dolorem secundum Deum operatur. Etenim Psalmus ex lapideo etiam corde lacrymas excutit. Psalmus Angelorum opus est, cœleste munus, atque administratio, incensum spirituale. Psalmus mentium illuminatio, ac corporum sanctificatio. In hoc, fratres, nunquam exercei desistamus,

a Ephr. Syrus to. 1. pag. mihi 13.

& domi, & extra, in viis, & dormientes, & excitati, loquentes nobismetipsis in Psalmis, & Hymnis, & Canticis spiritualibus. Psalmus piorum gaudium: hic otiosiloquium exterminat, risum reprimit, iudicium suggerit, animam in Dei laudem excitat, cum Angelis choros agit. Hæc Ephræm Syrus, cui Græcorum eloquentissimum adjungo (b) Basilium. Psalmorum liber, ait iste, quidvis ex omnibus in se complectitur, quod usui sit omnibus, futura certissimis præcinit oraculis, historicam continet narrationem, leges sancti vitæ sanctius instituendæ, cuique agenda præscribit, & submonet. Utque semel omnia, liber hic bonæ omnis doctrinæ uberrimum quoddam est, & commune promptuarium. O inventum sanè quam admirabile, ac sapiens Doctoris, qui excogitavit quo pacto una, eademque opera ipsi melicos cantus emodularemur, & doctrinam animæ salutarem condisceremus! Quid porro non hinc possis edoceri? non fortitudinis magnificentiam? non exactam severitatem justitiæ? non temperantiam vel ipso aspectu venerabilem? non absolutam perfectionem prudentiæ? non pœnitentiæ formulam? non modum patientiæ? non denique quicquid dicere possis de genere bonorum? Hæc & alia plura verè magnus Basilius, cui consonat Chrysostramus Homilia 7. de pœnitentiâ.

II. Latinorum quoque doctissimus Augustinus cum in omnibus scriptis insigni niteat eloquentia, in Psalmis tamen laudandis, & explicandis tanta pollet dicendi facundia, ut seipso major videatur. Quid (c) Ambrosium commemorem? cujus oratio tanto diffluit verborum nectare, ut de illo meritò usurpem Davidicum illud, *Quam dulcia faucibus meis eloquia tua! super mel ori meo.* Quid dulcius his verbis, quibus Psalmorum explicationi præludit. In libro Psalmorum profectus est omnium, & medicina quædam salutis

b Basil. præf. in ps. ùve hom. in eccl. 1. c Ambros. præf. in psal.

humanæ. Quicumque legerit habet quo propriæ vulnera passionis speciali possit curare remedio, Psalmus benedictio populi est, Dei laus, plebis laudatio, plausus omnium, sermo univerforum, vox Ecclesiæ, fidei canora confessio, auctoritatis plena devotio, libertatis lætitia, clamor jucunditatis, lætitiæ resultatio. Iracundiam mitigat, solitudinem abdicat, mœrorem allevat. Nocturna arma, diurna magisteria. Scutum in timore, festum in sanctitate. Imago tranquillitatis, pignus pacis, atque concordia, citharæ modo ex diversis & disparibus vocibus unam exprimens cantilenam. Dici ortus Psalmum resultat, Psalmum resonat occasus. Mulieres Apostolus in Ecclesia tacere jubet, Psalmum etiam benè clamant. Hic omni dulcis ætati, hic utrique aptus est sexui. Hunc senes rigore senectutis deposito canunt, hunc veterani tristes in cordis sui jucunditate respondent. Hunc juvenes sine invidia cantant lasciviæ, hunc adolescentes sine lubricæ ætatis periculo, & tentamento concinunt voluptatis. Juvenculæ ipsæ sine dispendio matronalis psallunt pudoris: puellulæ sine prolapione verecundiæ cum sobrietate gravitatis hymnum Deo inflexæ vocis suavitate modulantur. hunc tenere gestit pueritia, hunc meditari gaudet infantia, quæ alia declinat ediscere. Psalmum Reges sine potestatis supercilio resultant. Psalmus cantatur ab Imperatoribus, jubilatur à populis. Certant clamare singuli quod omnibus proficit. Psalmus virtutum organum est, quod sancti Spiritus plectro pangens Propheta venerabilis cœlestis sonitus fecit in terris dulcedinem resultare.

III. Grandiori cothurno attollitur Theologorum vetustissimus (d) Dionysius Areopagita. Sancta, inquit Psalmorum modulatio omnibus Sacerdotalibus mysteriis jungitur, & substantiæ ratione cohæret. Omnis quidem textus sacra Scripturæ, rerum substantiam, ac distinctionem à Deo conditam prædicat: aut legale

d Dionys: c. 3. Eccl. Hierat.

Sacerdotium, vivendique denunciat modum: aut fortes Dei populo distributas, ac possessiones narrat: aut iudicum sanctorum, aut sapientium Regum, aut piorum Sacerdotum sensum, ac prudentiam celebrat: aut veterum hominum inter varios, & multiplices tristium casus mirabilem constantiam, immobilemque Philosophiam eloquitur: sive agendæ vitæ sapientia monita, sive divinorum amorum dulcia carmina, & divinas effigies profert: sive plenas doctrina salutari futurorum prædictiones enunciat; sive divina Domini Jesu in humano corpore opera loquitur: sive discipulorum ejus mores, atque instituta divinitus tradita, & ad Dei similitudinem imitando ducentia, sanctissimasque doctrinas: sive arcanam illam, ac mysticam omnino visionem dilecti discipuli, divinamque Domini Jesu, & altissimam Theologiam iis, qui Dii fieri merentur, exponit, eosque per mysteria sacra, & divina sustollit, atque confirmat. At divinorum carminum sacrosancta Scriptura, cum id præcipuè intendat, ut omnia Dei eloquia, & operationes concelebret, omnia divina universaliter canit, atque exponit, aptissimum habitum inferens eis, qui eam dignis affectibus promunt. Pergit sanctus Pater ostendere ea omnia, quæ in sacris Scripturis diffusè explicantur brevi Psalmorum compendio contineri. Est igitur Psalterium consummatio totius Theologiæ, ut loquitur (e Radulphus Tungrensis. Est totius Scripturæ summarium; est omnium insuper artium, omniumque scientiarum collectio, & promptuarium. Quicquid literator Grammaticus de congrua disserit oratione, quicquid subtilis Dialecticus de operationibus mentis ratiocinatur, quicquid venustatis facundus promit Rhetoricus, quicquid perspicax Arithmeticus de mystica numerorum ratione philosophatur, quicquid solers Geometra accurata delineat mensuratione, quicquid dulcisonus Musicus

e Radulph. prop. 8.

canoro pangit medulam, quicquid siderum indagator Astrologus in sublimi sphaerarum circulatione speculatur, quicquid gravis, doctusque Philosophus de rerum naturis, & proprietatibus curiosa disputat sedulitate; quicquid denique sacer docet Theologus divinæ lucis fulgore illustratus, id totum tanquam in amplissimo quodam scientiarum omnium thesauro in Davidicis Psalmis reconditum reperitur. Sic varietas ista Psalmorum, ait (f) Cassiodorus, aut pretiosissimo lapidi topazio, aut pulcherrimo pavoni congruè forsitan comparatur, qui toties diversos reddunt colores corporis sui, quoties in eis defixus fuerit oculus intendentis.

METRUM XLI.

Nemo Iessiadis carmina Principis
 Æquo reddere plectro,
 Vel dignis studeat tollere laudibus
 Vana concitus aura.
 Nam præceps liquidum vectus in aëra
 Falsis nititur alis,
 Audet qui temerè culmina scandere
 Non concessa polorum.
 Ut campos tumidi fluminis impetus
 Rupto gurgite inundat,
 Sic mentem rapidis cursibus irrigant
 Magni carmina Vatis.
 Nec tot flammivomis faucibus egerit
 Ardens Ætna favillas,
 Quot flammis populat viscera, quot faces
 Psalmus vibrat amoris.
 Seu Regem superam concinit, & Patrum
 Laudat facta priorum,
 Et castra Isacidum, justaque prælia,
 Et stantes pelagi undas.

Cassiod. in Psal. vii.

K k

Seu seris referat fata nepotibus

Cœli insculpra pyropis.

Evolvique Patris consilia, & sacros

Scribit Verbi hymeneos.

Sive implorat opem Numinis, & preces

Pronus fundit Olympo.

Divinus fidicen semper amabili

Mulcet carmine cœlum.

IV. Theodorus ille lapsus, ad quem Chrysostomus scripsit ut eum revocaret ad Monasterium, & à quo Nestorius suam hausit impietatem, non amplius quam 18. annos natus, ut testatur (g) Leontius Byzantinus, in Scripturas debacchatus est, non enim nisi debacchationes scripturarum ejus interpretationes vocari possunt, & inter cætera inscriptiones Hymnorum, & Psalmorum, & Canticorum penitus ejecit, & omnes Psalmos ad Zorobabelem, & Ezechiam retulit, tribus tantum ad Dominum rejectis, qui error intolerabilis est. Alii verò in hoc errarunt, quod non omnes Psalmos à S. Rege David fuisse conscriptos existimarent, sed hi tamen ob hanc causam inter Hæreticos numerari non debent, ut censuit S. (h) Philastrius Episcopus Brixienfis. Libet autem Ecclesiasticos homines hic admonere, ut Psalterium non solum verbis tenus memoriter scire, sed ejus quoque mysticam intelligentiam percipere studeant. Notissimum est illud Augustini: vix nomen Sacerdotis mereri qui Psalterium ignoraverit: & (i) Concilium Toletanum sacris Ordinibus eos prohibuit insigniri, qui totum Psalterium, & Cantica usualia nescirent. Magnus item (k) Gregorius eum qui Psalmos ignorabat noluit Episcopum ordinare. Possem paginas latè implere Auctorum nominibus, qui Psalterium præclaris lucubrationibus illustrarunt, sed nolo ego assumpta censoria virga se-

g Leont. lib. 3. adv. Nest. & Eurych. h Philast. de hæresib. num. 79. i Concil. Toletan. 7. c. 10. k Greg. l. 4. Ep. 45.

dere arbiter tot ingeniorum, & critica dicacitate aliorum opera subtilius examinare: puto tamen hominibus mediocri præditis literatura sufficere posse Commentaria Cardinalis Bellarmini, & Paraphrasim Cornelii Jansenii; doctoribus enim hac in re legem præscribere, supercilii esset non tolerandi. R. Abraham Aben Hezra Psalterium dividit in decem Psalmorum genera. Primum est *Menatzeach*, quod nos dicere possumus carmen triumphale. Secundum *Neqbinah*, cantus cum musico instrumento. Tertium *Mizmor*, Psalmus. Quartum *Scir*, Canticum. Quintum *Tehilah*, laus. Sextum *Tephilim*, Orationes. Septimum *Berachot*, Benedictiones. Octavum *Hodoth*, Confessiones. Nonum *Asre*, Beatitudines. Decimum *Halleluioth*, quæ sunt laudes *Iah*, unde Halleluiah. Porro Psalmus Græca vox est, quæ Latinis idem est ac cantus à verbo $\Psi\alpha\lambda\lambda\omicron\varsigma$, quod est canto, sive id ore duntaxat fiat, sive addito musicali instrumento. Hebræi Psalmos vocant *Tehilim*, id est laudes, sive Hymnos, quod præcipua eorum pars in cantandis Dei laudibus versetur. Quam sit antiquus eorum usus in Ecclesia, superfluum est hic repetere, cum jam probatum sit supra capite primo. Cur verò Ecclesia præ cæteris scripturis frequentius utatur Psalmis, tractant (1) Radulphus de Rivo, & Joannes à Turrecremata Cardinalis, quia videlicet excellentiores sunt, ut modo ex Patribus ostensum est, perfectam orandi formam continent, suntque magis idonei ad cantum, & vocalem jubilationem. De numero Psalmorum, deque mysticis eorum sensibus, & de usu psallendi insignem tractatum scripsit Joachimus Abbas in tres libros distinctum. De privato usu Psalmorum quomodo, & qua ratione in diversis occasionibus illis uti debeamus, differit Athanasius in aureo libello de interpretatione Psalmorum ad Marcellinum, qui tractatus & lectu dignissimus est, &

1 Radulph, prop. 8. & 9. Turrecrem. in regul. S. Bened. trac. 75.

Christianis omnibus maximè utilis. Docet (*m*) Amalarius nos stare solere, quando Psalmos cantamus, ut ex situ corporis affectum mentis demonstramus, paratos videlicet nos esse ad exercitium operis; quod per Psalmos significatur. Parum enim valeret Psalmorum modulatio, ni bonorum operum executio oris cantum sequeretur. Finio hac præclara melliphthongi (*n*) Doctoris paranesi. Cibus in ore, Psalmus in corde sapientium illum terere non negligat fidelis & prudens anima quibusdam dentibus intelligentiæ suæ: ne si fortè integrum glutiat, & non mansum, frustretur palatum sapore desiderabili super mel, & favum. Mel in cera, devotio in litera est. Alioquin litera occidit, si absque spiritus condimento glutieris. Si autem cum Apostolo psallas spiritu, psallas & mente, cognosces & tu de illius veritate sermonis: quem dixit Jesus: *Verba quæ locutus sum vobis, spiritus & vita sunt.* Sic delectabitur in crassitudine anima tua, sic holocaustum tuum pingue fiet: sic placabis Regem, sic placebis Principibus, sic denique totam tibi curiam benevolam reddes.

§. XII.

DE CANTICIS.

Quomodo inter se differant Psalmus, Canticum, Canticum Psalmi, & Psalmus Cantici. Canticum quid sit. De Canticorum usu, numero, materia, & antiquitate. De Cantico Te Deum laudamus. Per alia Cantica proponendum esse ad Cantica Canticorum.

I. **D**E divinis Canticis paucis agendum est, si de tanta re pauca proloqui fas erit. Orthodoxi (*a*) Patres Cantica à Psalmis distinguunt juxta diversas

m Amalar. l. 4. c. 1. *n* Bern. serm. 7. in Cant. *a* Hilarius, Euthymius & Chrysost. in præf. psalm. Basilus in 26. 29.